

Geranium pratense

Bloemen en planten met een verhaal

door Karolien Bloemsaat

foto's van internet

Liefhebbers van tuinen raken vaak niet uitgepraat over hun bloemen en planten. Graag doe ik daar een schepje bovenop. Veel gewassen hebben een geschiedenis. Ze zijn verbonden met mythes en legendes of komen voor in de folklore. Had ik het in de vorige Aesculus over de meest oranje bloem - deze keer wil ik het hebben over planten die verbonden zijn met de kleur blauw.

***Geranium pratense* (Beemdoeivaarsbek)**

Natuurlijk gaat het hier niet om wat in de volksmond Geranium wordt genoemd. Die uitbundig bloeiende plant die vele bloembakken en balkonnetjes een vrolijk aanzien geven. Dat is de *Pelargonium*. De echte *Geranium* is een tuinplant en komt in vele kleuren voor: van groot- tot heel kleinbloemig. De naam *Geranium* komt van het Griekse woord *geranios* wat 'kraanvogel'

betekent. Dit omdat de vrucht enigszins lijkt op de snavel van die vogel. In onze taal is daar Ooievaarsbek van gemaakt. *Pratense* wil zeggen 'in de weide bloeiend'. Daaruit kun je afleiden dat deze *Geranium* van oorsprong tot de wilde planten behoorde. In de loop der tijd zijn er veel variëteiten als tuinplant gekweekt. Inmiddels zijn er wel meer dan 600 soorten. Eén daarvan is dus de *Geranium pratense*. Hij heeft mooie violetblauwe bloemen en ook na de bloei heeft het diep ingesneden blad een zekere schoonheidswaarde.

De Noormannen waren ook dol op deze plant, maar om een heel andere reden. Ze wonnen uit de wortels ervan een grijsblauwe kleurstof waarmee ze hun mantels verfd. De kleur werd beschreven als 'het meest geschikt voor vechtende helden' en je kunt je voorstellen wat een indrukwekkende gezicht het moet zijn geweest als die Vikingen vanuit de zee kwamen aanzeilen. In Scandinavië staat deze Ooievaarsbek dan ook niet voor niets bekend als 'Odins-genade' of 'Odinsbloem'. Odin was de oppergod in de Noordse mythologie.

Er is nog een plant waaruit in vroeger tijden een blauwe kleurstof werd gewonnen:

***Isatis tinctoria* (Wede)**

Dit is niet bepaald een tuinplant. Je vindt hem voornamelijk langs rivieroevers zoals die van de Waal en de Rijn. Momenteel is hij vrij zeldzaam, maar tot in de 16de eeuw werd de Wede uitgebreid verbouwd in onze streken. Zelfs al voor onze jaartelling werd de Wede gebruikt door o.a. de volken in Gallië, Bretagne, Germania en de Picten in Engeland. Via een ingewikkeld productieproces, waarbij ze de hele plant gebruikten, verkregen ze een soort groengele pap. Daarin doopten ze hun textiel. Als ze die lappen te drogen hingen verkleurden die in lichtblauw. Bij herhaling van dit proces kon de kleur iets donkerder worden, maar ze bleef vrij vaal.

Een inferieure kleur

Voor de Romeinen was blauw een inferieure kleur. Ten eerste omdat de noordelijke volkeren blauwe ogen hadden. En ten tweede omdat de krijgers uit deze landen zich in blauw hulden, zelfs hun lichamen blauw schilderden. Volgens Caesar gaf dit die barbaarse krijgers een 'spookachtige aanblik die hun tegenstanders schrik aanjoeg'.

In het oude Rome kleeedde zich dan ook niemand in het blauw. Blauw was -net als zwart, grijs-paars en donkergroen- de kleur van de rouw. Vandaar ook dat de Heilige Maagd Maria vaak werd afgebeeld in dat vale blauw. Ze had immers haar zoon verloren.

Vanaf de twaalfde eeuw ontstaat er een omslag. De kleur komt langzamerhand in de mode. In stoffen, kleding, emailen, ramen, verluchte manuscripten - overal duikt blauw op.

Wellicht kwam dat doordat de kleur indigo vanuit India werd ingevoerd. Die kleur werd van een mix van planten gemaakt.

Maria krijgt een helder blauwe mantel

Met dat indigo waren ververs in staat om een mooi helder blauw te produceren. Ook Maria krijgt vanaf die tijd een helder blauwe mantel. Daarmee droeg ze enorm bij aan de promotie van de kleur. Vond de adel tot dan toe blauw een verwerpelijke kleur, nu komt daar verandering in. Zelfs koninginnen beginnen zich, in navolging van de Koningin des Hemels, in het blauw te hullen.

En dat is altijd zo gebleven. Want denk maar eens aan Maxima bij de inhuldiging van onze koning Willem Alexander. Wie heeft er ooit een mooier blauw gezien?

Bronnen:

- Lys de Bray, 'Ouderwetse bloemen en planten', uitg. Hollandia
- Michel Pastoureau, 'Woordenboek van de kleuren van onze tijd '(1), Raster 111-112, De Bezige Bij
- Wikipedia

Die barbaarse krijgers kregen een spookachtige aanblik

Wede.

Mooi helder blauw.